

Colom i la il·lusòria decadència catalana

Autor: Xavi Ribau

Data de publicació: 01-05-2010

En Henry Ettinghausen qüestiona la "decadència catalana" dels segles XVI i XVII, fa un repàs de la història de la impremta al Principat i presenta alguna observació reveladora sobre la carta de relació d'En Colom

El text següent, contingut d'una conferència de Henry Ettinghausen, és interessant per diverses raons: qüestiona la "decadència catalana" dels XVI i XVII, fa un repàs de la història de la impremta al principat, i presenta alguna observació reveladora sobre la carta de relació de Colom:

"Els papers dels quals voldria parlar són [...] papers que demostren com, precisament en l'època en la qual, fins no fa gaire, s'opinava que Catalunya estava enfonsada en una llarga i profunda decadència [2], Barcelona arribà a ser un dels principals centres mediàtics de la Península. Efectivament, la ciutat participà en el salt que es va fer aleshores, arreu d'Europa, de les comunicacions interindividuals a les comunicacions de massa: un dels passos més significatius en la creació de la societat moderna. (p. 3) [...] Del total [de llibres impresos], aproximadament un 70% eren en castellà, un 20 % en llatí i un 10 % en català. (p. 4) [...] La premsa catalana no comença, com es podria pensar, l'any 1762, amb el *Diario curioso, histórico, erudito, comercial, público y económico* (ni el 1792, amb l'aparició del *Diario de Barcelona*), sinó probablement amb la carta escrita per Cristòfor Colom, impresa a Barcelona l'any 1493, en la qual l'almirall relatava el seu primer viatge al Nou Món. [...] La carta de Colom és típica de la premsa peninsular dels dos segles següents en el sentit que es tracta d'un fullet dedicat a referir una sola notícia i que no pretèn formar part d'una sèrie de publicacions periòdiques. En efecte, al llarg del segle XVI es desenvolupà arreu d'Europa una premsa preperiòdica, la qual consistia en fullets que es publicaven esporàdicament, cadascun dels quals solia portar un sol reportatge. Aquest tipus de pamflets adquirí diferents noms i la designació més estesa fou la de relació. De fet, moltes de les relacions -si no la majoria- eren, o pretenien ser, com la de Colom, cartes: cartes escrites normalment per governants, per alts càrrecs militars o eclesiàstics, o bé per persones més humils que arribaven a fer momentàniament de periodistes més humils que arribaven a fer momentàniament de periodistes amateurs, perquè volien comunicar uns fets que els havien semblat

singulars o significatius. (p. 5) [...] Al món hispànic, la impressió de tot tipus de publicacions estava controlada per una censura que requeria l'obtenció prèvia, en cada cas, d'una llicència. És per això que la gran majoria de les relacions espanyoles porten a la primera plana, o bé al final, les paraules "Con licencia". Majorment a causa de la censura, la informació impresa mai no qüestionava la política dels governants, ni informava de derrotes militars, ni portava notícies o rumors escandalosos. De fet, a diferència de la premsa que coneixem avui, a les relacions mai no sortien males notícies. (p. 7) [...] És a l'última dècada del segle XVI, amb l'empitjorament de les condicions comercials dels impressors i dels llibreters, que a Catalunya pren volada de la producció de tot tipus d'impresos menors, incloent-hi la indústria informativa. Llavors l'increment dels costos materials, sobretot del paper, fa que esdevingui menys rendible produir llibre i que s'opti més per petits productes més econòmics i d'interès actual. (p. 9) [...] Al segle XVII, Barcelona ja era una capital del disseny gràfic. [...] Aquella primera premsa barcelonina palesa [...] la gran vitalitat de la ciutat com a centre mediàtic, ja durant els segle de suposada decadència nacional. (p. 22)

[2]De fet, ja fa temps que s'ha anat matisant la noció de la decadència catalana dels segles XVI i XVII. Vegeu, per exemple, el pròleg (datat el 1962) de J. H. Elliott, *La revolta catalana 1598-1640. Un estudi sobre la decadència d'Espanya*, València: Universitat de València, 2006, p. 20. Elliott ja parlava, entre altres coses, de la "flaire innegable de prosperitat a la Barcelona de Felip III" (ib., p. 76), i assenyalava que "la primera part del segle XVII és predominantment el període de la decadència de Castella (p. 201). [Nota de l'autor] "

Barcelona, un centre mediàtic abans del 1714, Henry Ettinghausen

Saló de Cent, 9 de setembre de 2009. Ajuntament de Barcelona

Deixant de banda el tema de la decadència, si "La premsa catalana [...] comença [...] probablement amb la carta escrita per Cristòfor Colom, impresa a Barcelona l'any 1493", i tenint en compte el conegut esment a la llengua catalana en una traducció alemanya de la carta, potser en podem deduir que aquí va ser publicada en català. Ens queda un dubte: ¿Era la impressió de l'original de Colom o una traducció?

Xavi Ribau